

Herri koloretsuen balio erantsia

Hiru herri, hiru eredu. Lasarte-Oria, Getxo eta Barañainera jo dugu, kultureniztasuna kudeatzeko martxan dituzten proiektuak eta emandako fruituak ezagutzeko asmoz. Hezkuntza funtsezkoa dela jakitun, Gasteizko eskolaren esperientzia ere kontatu digu Amelia Barquín irakasle eta gurasoak.

| MIKEL GARCIA IDIAKEZ |

18.000 BIZTANLE ditu Lasarte-Oriak eta herritik kanpo jaiotako lagun gehien dituen Gipuzkoako herria da. Bi olaturen emaitza da batez ere: 60-70eko hamarkadetan industriari Espainia aldetik erakarrirakoak batetik (hiru fabrika handi zituen herriak) eta 2000. urtearen bueltan Nikaragua ingurutik gerturatutakoak bestetik. Herritik kanpo jaiotakoak dira bizilagunen %44, eta argi du alkateak: “Lasarte-Orian 70 jatorritako jendea bizi da, baina jatorria ez da irizpide, denak gara lasartear eta harro gaude aniztasun horretaz”.

Diagnostikoa egitea izan zen lehen urratsa: Aztiker ikergunearen laguntzaz, 2011n azterketa kuantitatiboa burutu zuten eta 2012an kualitatiboa, aniztasunaz eta elkarbizitzaz herrian zegoen pertzepzioa neurtzeko. Batzuen eta besteen artean indiferentzia nagusi zela ikusi zuten, elkarren artean ez zegoela harremanik eta komunitate itxietan bizi zirela. Komunitate itxietatik irekietara igarotzeko, elkar ezagutza sustatu behar zela ondorioztatu eta herriko leloa aldatzetik hasi ziren, kultura ezberdinak balorean jarri behar zirela sinetsita: *Lasarte-Oria guztiona*. “Immigrazioa arazo sozial gisa hartu beharrean aberastasun bezala ikustea, hori izan zen abiapuntua”, kontatu digu Gorka Lizarraga Lasarte-Oriako Gizarte zinegotziak.

Lasarte-Orian, Anitzen Sarea

Hasieratik, herrian dagoeneko martxan zeuden elkarteekin egin dute lan, horiek direlako herriko bizitza dinamizatzen eta parte-hartzea bultzatzen dutenak. Etorkinen elkarteekin, baina baita euskara, kultur, kirol, auzo... elkarteekin ere. Denak inplikatu dira, eta Anitzen Sarea sortu dute horrela. Elkarlanean Anitzen

Astea, Elkar Ezagutzen ekimena, Ongi Etorri Bideoklipa eta halakoak burutu dituzte, eta gaur egun modu naturalean dituzte hartu-emanak batzuek eta besteek: Rocío jaia ospatu nahi duela Semblante Andaluz elkarteak? Bada, Kukuka Dantza Elkarteak, nigeriar, nikaraguar, perutar dantza taldekoak eta gainerakoak deituko ditu, horiek ere parte har dezaten. Ttakun Kultur Elkarteak ere batzuen eta besteen parte-hartzea bilatzen du Santa Ana Eguneko parodian, eskolako gurasoek euren artean antolatu dute Aniztasunaren Astea... “Elkarteek beraiek euren ekintzetan aniztasuna presente izatea da gakoa eta Anitzen Sareak hori lortu du, ez genuelako elkar ezagutzen,

eta herri berean bizi ginen! Herrian gauzak egiten zituzten elkarteak ziren, baina bakoitzak bere aldetik. Kontua ez da gainera bertakoen eta kanpoan jaiotakoen arteko elkar ezagutza, denen artekoa baizik: denak gara hemengoak, bakoitza bere jatorri, balore eta motxilarekin, bere aberastasunarekin. Eta elkar ezagutzeak ere ekartzen du

elkar ulertzea”, azaldu du Gorka Lizarraga.

Lanketa ez da beraz taldeka egiten, ghettoak sortzeko arriskua dagoelako; helburua da herrian zernahi egiten dela euskaldunak, nigeriarrak, sahararrak, andaluziarrak... aintzat hartzea. Berdin euskararekin: egiten diren ekintzetan euskara sustatzea eta erabiltzea da xedeetako bat, eta horretan lan handia egiten dute, adibidez, Anitzen Sarean dauden Ttakunek eta Banaiz Bagara euskara elkarteak. “Mugarri baino, euskara batzeko izan dadila nahi dugulako. Baina guk ez ditugu euskara ikastaro doakoak eskainiko kanpotik etorrita-

“Herriko elkarteak bakoitza bere aldetik aritzen ziren. Anitzen Sareak lortu du elkar ezagutzea. Eta elkar ezagutzeak elkar ulertzea dakar”

Gorka Lizarraga, Lasarte-Oria

Lasarte-Oria guztiona da herri gipuzkoar honetako leloa.

«Aniztasunarekiko estimuak eskolaren giroan egon behar du»

HAMABOST urte daramatzagu fenomeno hau bizitzen eta aniztasunaren eta inklusioaren diskurtsoa politikoki zuzena da eskola guztietan, baina ikastetxe batzuetan praktika ez dator bat diskurtsoarekin. Hala uste du Amelia Barquín Huhezi unibertsitateko irakasleak: “Gizartearen parte batean mantentzen den ideia da ‘hobe etorkinak (edo etorkin asko) ez egotea gure eskolan’, eta modu formalak edo informalak bilatzen dituzte eskola horietan etorkin asko ez matrikulatzeko”. Hala, ikastetxe jakinetan kontzentrazio artifizialak edo ghettoak aspalditik ematen dira, baina soluzioa ez da banaketa, “ezin dira pertsonak hartu eta jatorriaren arabera eskola batera edo bestera bidali, desiratzen ez dena banatuko bagenu bezala. Beste bide batzuk jorratu behar dira: adibidez, herri batean bi eskola baldin badaude, batean etorkinik ez eta bestean etorkinak baino ez daudela, hor administrazioaren esku-hartzea beharrezkoa da egoera orekatzeko (administrazioak ordea ez du inolako neurririk hartzen); bi ikastetxe horietako zuzendaritzak eta gurasoak bildu

“Aniztasunari erantzuteak lana eta denbora eskatzen du eta horri heltzen dioten eskolek baliabide gehiago izan beharko lituzkete”

beharko lirateke, duten erantzukizun sozialaz hitz egiteko. Beste modu bat da baliabideak ematea: aniztasunari erantzuteak lana, denbora, ahalegina... eskatzen du eta beraz, erronka sozial honi erantzuten dieten ikastetxeek nabarmen eduki beharko lituzkete besteek baino baliabide gehiago. Zoritxarrez, agian hori akuilu litzateke desiratzen ez diren ikasle batzuk erakartzeko”. Izan ere, lana eta denbora dira ikasle hauek nahi ez izateko arrazoiak bat, baina atzerritar talde batzuei lotzen zaizkien estereotipo eta mesfidantzak ere ez ditugu ahaztu behar. “Sarri mesfidantzak aporofobiarekin du zerikusia, pobreenganako fobiarekin. Etorkinak eta klase baxuko familien seme-alabak biltzen dituzte eskola batzuek, eskola publikoan batez ere, eta ikastolek pausoak eman behar dituzte gai honetan”. Azken finean, “gizarte autoktonoak integartzeko eskatzen die kanpotik etorritako familien seme-alabei, baina aldi berean ez gara gauza familia horien umeei aukera eskaintzeko autoktonoen umeekin batera sozializatu daitezten”. Auzo eta herrietan ikastetxeak dira kohesio sozialerako tresna nagusia, “harremanetan jartzen dituztelako bai umeak, bai auzoko gurasoak. Horregatik da hain garrantzitsua eskolan aniztasuna egotea”.

Bertako kultura ere denena da, eskubide guztiekin

Ikasgelan gaia jorrazteko, gauza oso berezirik ez dela egin behar dio Bar-

quínek. “Aniztasunarekiko estimuak eskolaren giroan egon behar du. Horrek esan nahi du umeak etxetik dakarren esperientzia, egunerokotasuna... aintzat hartzea eta gelan presentzia izatea. Gabonak ospatzen ditugun moduan, gelan dauzkadan musulmanen festez hitz egitea, adibidez. Beti ere kontuan hartuta umeak ez direla kulturen ordezkariak, bertako arteen aniztasuna dagoen moduan, kanpotik iritsitako arteen ere berdin gertatzen delako: Mohammed ezagutzen ari gara, eta haren etxean agian ez dira fededunak edo ez dute kuskusa prestatzen, baina beste ume honen etxean aldiz bai... Eta ez dugu ahaztu behar, ume horiek, berdin du non jaio diren edo haien gurasoak non jaio diren, bertakoak ere badira, eskolak transmititu behar die bertako kultura ere haien kultura dela, ez bakarrik autoktonoen seme-alaben kultura, eskolan dauden ume guztiena baizik. Gero umeak bizitzan zehar bere identitatea garatuko du eta identitate hori anitza izan daiteke, baina bertako kultura haiena ere bada, eskubide guztiekin”.

Gurasoekin negoziatu eta argi izan zer den garrantzitsua eta zer bigarren mailakoa

Etorkinak gatazkarekin lotzea akatsa dela azpimarratu digu irakasleak. “Etorkin kopuru handia dagoen eskolak ezagutzen ditut eta giroa beste eskoletan bezain ona edo txarra da”. Beste kontu bat da familia

koarentzat, baizik eta herritar guztientzat, batez ere euskaldundu gabeko jendea ez delako bakarrik orain atzerritik etorri dena”, dio Lizarragak. Herriko ume denak D ereduan matrikulatuta egotea ere lagungarria da. Bi ikastetxe daude, biak publikoak, eta atzerritarren seme-alaba kopurua oso ezberdina da batean eta bestean. “Aurrerantzean heldu beharreko gaia izango da”, aitortu du zinegotziak.

Hiru hilean behin, errolatu berriek bilera egiten dute alkatearekin (datuek diote 700 bat lagun iristen direla urtero herrira, inguruetatik lekuz aldatuta). Elkarreak gonbidatzen dituzte bilerara eta batez ere iritsi berriek dituzten zalantzak eta kezak argitzeko balio du.

Getxon, bizilagunak bazkari baten bueltan

Getxok 80.000 biztanle ditu eta %6,8 inguru atzerrian jaioak dira (EAEko batez bestekoan dago, gutxi gorabehera). Latinoamerikatik iritsitakoak dira gehienbat, erdia baino gehiago emakumeak, eta zahar eta haurren zaintzarekin edo etxeko lanekin lotutako enpleguetan ari dira. Emakume kopurua eta bizi ohi duten egoera zaila kontuan hartuta, haiei bideratutako tailerrak antolatzen ditu Udalak, emakume hauen ahalduz gain laguntzeko asmoz.

Elkarbizitzara bideratutako ekimen zehatzak ditu Getxok. Duela urte batzuk, esaterako, Getxon eta Getxotik kanpo jaiotako enplegatuarekin, identitate ugariaren bizi-istorioz

eta auzo jakinen egoera sozioekonomikoari lotuta sor daitezkeen arazok. Aniztasunak gai berriak jarri ditu mahai gainean, halere. “Esaterako, irudikatu guraso musulman batzuek ez diotela alabari baimenik ematen igerilekura joateko. Hasteko, kulturekin baino, familia bakoitzaren ohiturekin daude lotuta gatazkak, eta beraz, gurasoekin bildu behar da eta haiekin negoziatu, familiak dioena jasoz eta ulertuz, epaitu gabe. Eta bereziki behar dugu zer den garrantzitsua eta zer ez gatazka horretan: alaba igerilekura joatea garrantzitsua da, igeri egiten ikastea, baina ez biki-nian joatea; bainujantzia bada arazoa, estaliago joan dadila”.

Curriculumaz ere galdetu diogu eta ikas-materialetan aniztasun ororen presentzia oraindik txikia dela baieztatu digu: “5. mailako matematika liburua hartzen badugu, irudietan askoz gizon gehiago dago emakumeak baino, ez da agertzen zuria ez den pertsonarik, aulki gurpildunean dagoenik, ekarpen zientifikoak ere oso ikuspegi etnozozentristatik egiten dira, beti Mendebaldetik begiratuta... Gerta daiteke 10 urte eskolan eman dituen ikasleak ez topatzea bikote homosexualik bere bizitza akademikoan”. Aniztasuna, halaber, modu naturalean txertatu behar da ikas-materialetan, ez soilik espezifikoki lantzen delako.

Azkenik, hizkuntza da eskolen erronka nagusietakoa: “Etorquinek eta etorkinen seme-alabek gainerakoen eskubide eta aukera berberak izan behar dituzte euskara ikasteko eta euskaraz bizitzeko. Bi elementu dira aintzat hartzekoak: nola lortu batetik

Duela hamar urte, Ramon Bajo ikastetxea A ereduakoa zen eta ikasle guztiak etorkinen eta ijitoen seme-alabak ziren. Egun, D ereduakoa bihurtzeaz gain, aniztasuna orekatuagoa izatea lortu dute.

etxetik euskaradunak diren umeek ohitura ez galtzea, eta bestetik nola lortu euskaraz ez dakitenek ere (guraso erdaldunak dituztelako) euskaraz ikasteko aukera izatea. Bi horien arteko oreka bilatzea da erronka”.

Kontzentrazio artifiziala apurtzea lortu duen eskola

Gasteizko Alde Zaharrean dagoen Ramon Bajo ikastetxeko gurasoa da Amelia Barquín. Duela 10-11 urte, A ereduakoa zen eta ikasle guztiak etorkinen eta ijitoen seme-alabak ziren, guztira 80 bat ikasle. Aukera sortu zen 2 urtekoentzako gela sortzeko euskaraz, D ereduan, eta hainbat gurasok hala eskolatu zituzten haurrak. Gela horren bidez, D ereduaren urteroko mailara zabaltzen joan zen eta A ereduaren apurka-apurka desagertzen. “Ez genituen bi hizkuntza eredu nahi; denok elkarrekin gela berean egon behar genuela argi genuen eta ez jato-

rri sozioekonomikoaren arabera”. Egun, eskola D ereduakoa da osotasunean eta 170 bat ikasle dauzka. Zerbakiak orekatuagoak diren arren, oraindik ijito eta etorkinen seme-alabak dira gehiengoak. “Honek erakusten digu A ereduaren ez zela bertako gurasoei erreparoa eragiten zien arrazoa (edo arrazoi bakarria), etorkinen kopuru handiak beldurra eta mesfidantza sortzen diela bertakoei, baina pozik gaude eta oso eskola dinamikoa da, giro atsegina du eta dugun aniztasunaz harro gaude, ez bakarrik diskurtziboki, baita praktikan ere. Euskal Herrian dugun deskontzentrazio adibide bakarria izango da hau, eta komunitatearengandik eratorria, ez administrazioaren eskutik”. Auzoko elkarte eta eragileekin harremana du eskolak eta sinergia oso aberasgarriak sortzen dira, kirol hezitzaile programa edo auzoko gurasoei zuzendutako gaztelania eskolak adibide.

osatutako errelato partekatua eraiki zuten. Lekukotzak grabatu eta 10 minutuko dokumentala egin zuten, denen artean. Azken finean, datuek erakusten dute migratzaile gehiago bizi den lekuetan atzeritarrenganako jarrera ezkorra txikiagoa dela –hots, zenbat eta gehiago elkar ezagutu, orduan eta mesfidantza gutxiago—. Bide horretan, Bizilagunak egitasmoa jarri zuten martxan duela bi urte, Egizu Getxo Euskaldun elkarteak sustatuta. Auzo berean bizi arren elkar ezagutzen ez dutenak harremanetan jartzeko asmoz, biz-

pahiru familia (indibidualki ere har dezakete parte) haietako baten etxean elkartzen dira, bazkaltzeko eta tertulian aritzeko. Dinamizatzaile baten laguntzaz, hizkuntzaz, herriminez, kulturaz, norberaren esperientziarekin... hitz egiten dute, “eta hori guztia bizi duenak berak kontatzea, haren ahotik entzutea garrantzitsua da”, azpimarratu du Elena Coria Getxoko Gizarte Zerbitzuen zinegotziak, diskurtso handiak baino eraginkorragoak direlako pertsonak. Aurreikuspenak gaititu ditu ekimenak: lehenengo urtean, 2013an, 20 bat fami-

Getxon Zurrumurruren Aurkako Agentek dituzte, 25 bat herritar. Euren eguneroko bizitzan eragitea da asmoa, pixkanaka aniztasunaren aldeko diskurtsoa zabaltzeko

liak eman zuten izena eta 2014an 30 inguruk: 130 lagun, 15 etxetan banatuta.

Zurrumurrurik Ez proiektuak hiru urte daramatza martxan. Zurrumurruen Aurkako Agenteak dituzte, 25 bat herritar (15 egonkor). Aurreiritzi ohikoenak indarrrik gabe uzteko lagungarri zaien prestakuntza jasotzen dute (argudio eta datuak) eta euren eguneroko bizitzan eragitea da asmoa, ingurukoak gogoetara bultzatzea hainbestetan errepikatzeagatik egia diruditen baieztapen funsgabeak auzitan jar ditzaten, eta elur-bola efektu bidez aniztasunaren diskurtsoa pixkanaka zabaltzen joan dadin. Lasarte-Orian bezala, ekimen hauek guztiak herriko elkarteekin batera lantzea oinarritzotzat dute Getxon ere.

“Folklorearen sustatzea ongi dago, baina Etorrinaren Nazioarteko Eguna eta halakoak ospatzea ez da aski, sentsibilizaziotik harago errealtate sozioekonomikoa aintzat hartzea ere beharrezkoa da”, diosku Coriak. Tokiko ekonomia eta garapen politiken baitan, adibidez, negozioren bat abiatu nahi duten etorkinekin lanketa berezia egiten da, “sarri kanpotik datorenak traba erantsiak dituelako: nola kontratatu, zein laguntza jasotzeko eskubidea duen, izapide burokratikoak nola egin... azaltzen zaio”, eta horretarako Deli proiektua du Getxok.

Euskara ikasteko plangintzak, Lasarte-Orian bezalatsu, herritar guztiei daude zuzenduta. Hori bai, iritsi berriei egiten zaien harrera programan euskararen oinarritzoko ezagutzarako ikastaroak eskaintzen dira. Getxoko datuen arabera, guraso atzerritarrak dituzten ikasleen erdia A ereduan dago matrikulatuta (gaztelania oinarri duen ereduan). Aldiz, beheko mailetan B eta D eredia dira nagusi, eta Haur Hezkuntzan %70ak D eredia hautatzen du; bigarren belarrialdiek euskararen alde egiten duten seinale, Coriak azpimarratu nahi izan duenez.

Barañainen, formazioa lagungarri

20.458 biztanle ditu Barañainek, horietatik 2.003 espainiar ez beste nazionalitate batekoak. Alegia, %9,8, Nafarroako batez bestekoa goiti-beheiti. Latinoamerikarrak dira gehie-

Barañaingo egunkarian, hilero jaioterri ezberdin bateko bizilagunari egiten zaio elkarrizketa (ezkerreko irudian). Getxon, negozioa abiatu nahi duten etorkinak laguntzen dituzte, Deli proiektuaren bidez (eskuineko argazkian).

nak, eta errumaniar eta bulgariarrak ere ugari dira. Gizarte Zerbitzuen sailaz gain, Immigrazio Zerbitzua dute Barañainen, eta ailegatu berriei izapideekin, erregulazio prozesuarekin, ikasketa tituluen baliozkotzearekin, hizkuntza eta kultur kontuekin... laguntzen zaie. Behar izanez gero, aholkularitza psikologikoa eta juridikoa ere eskaintzen dute.

Enplegua lortzeko erraztasunak emate aldeira, formazio ikastaroetan leku batzuk beti gordetzen dira atzerritik etorritakoentzat, “ez atzerritar izateagatik, baizik eta ahultasun egoera handiagoan egon daitezkeelako, sare familiarren babesa ere txikiagoa da kasu askotan”, argitu du Karmele Irisarri Immigrazio teknikariak. Supermerkatu, denda eta enpresekin elkarlanean ikastaroak ematen dituzte, gero horietan praktikak egin eta kontrataziorako aukerak zabaltzeko. Eta bestelako formazioa ere jasotzen dute herrian, kultur aniztasunari erantzuteko. Adibidez, hezkuntza eta osasun arloko langileek iaz nesken mutilazio genitalari buruzko jardunaldiak izan zituzten, etorkizunean kasuren bat izanez gero nola jokatu jakiteko.

Barañainen, praktiketara bideratutako lan ikastaroetan lekua gordetzen da atzerritik etorritakoentzat, “ez atzerritar izateagatik, ahultasun egoera handiagoan daudelako baizik”

Kohesio soziala indartzeko berriz, hilero jaioterri ezberdin bateko bizilagun bati elkarrizketa egiten zaio herriko egunkarian, herrialde hartaz hitz egin dezan, bere esperientziarekin... Eta topiko faltsuak desmuntatzeko artikulak ere argitaratzen dituzte egunkarian.

Lasarte-Orian eta Getxon bezala, herriko bizitzan parte-hartze anitza bultzatzea eta areagotzea da xedeetako bat. “Oinarria da herritarrek dituzten beharren arabera sortutako ekimen eta elkarteetan mota guztietako jendeak hartzea parte, behar hori izan dadila elkartuko dituen, jatorriaren arabera konpartimentu artifizialak eratu ordez”, nabarmendu du Irisarrik.

Gazteenak buruan, urte pare bat daramatzate giza eskubideei buruzko unitate didaktikoa jorratzen herriko ikastetxean, eta aniztasuna oso presente dago lanketa horretan; tartean, ipuin kontaketa kulturazkoak egiten dituzte.

Argi dute elkarrizketatuek: elkar ezagutzeko, aitortzea eta ulertzea, elkarbizitza bera, da kohesio sozialerako berme handiena. ■